

СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-37>

Пацурківський П. П.,
студент 11 групи III курсу
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
студент Програми ЄС ERASMUS+K1
факультету права
Вестмінстерського університету (м. Лондон)

ПІДХІД ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ДО ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПРАВА

В умовах тривалого пошуку Україною моделей успішного реформування юридичної професії та правничої освіти не може не привернути до себе увагу феноменальний успіх юридичної професії і підготовки юристів у Великобританії. Зокрема, вражає, що уже впродовж багатьох століть юридична професія і підготовка юристів у Великобританії утримують один із найвищих рівнів довіри до себе на національному рівні, а останнім часом до цього додалися й аналогічні показники на міжнародному рівні. Це уже набуло характеру аксіому, що не потребує доведення. За загальним визнанням фахівців, підготовка юристів у Великобританії здійснюється в межах тієї ж ціннісної матриці розуміння фаху юриста, на парадигмальних засадах якої базується і юридична професія. Тому методологічним ключем до адекватного розуміння змісту та алгоритму підготовки юристів у Великобританії є таке ж осмислення ціннісної матриці власне юридичної професії цього ж соціуму.

Ціннісна матриця юридичної професії у Великобританії.
Ця матриця сягає своїми витокami глибини тисячоліть – ще правової ментальності і культури Стародавнього Риму [1, р. 170–171]. Квінтесенцією цієї матриці, її смисловим ядром є її антропосоціокультурний код. Ключами до розгадки цього коду зазвичай вважають три добре відомі давньоримські максими. Перша з них належить давньоримському мислителю Марку Тулію Цицерону: «народ» – «це зібрання багатьох людей, пов'язаних між собою згодою в питаннях права та спільністю інтересів» [2, с. 48]. Вона дає розуміння *природи (джерела) права*. Автором другої вважають давньоримського

юриста Цельса – молодшого: «Право – це мистецтво надання добра і відповідної справедливості» [3, р. 32]. Вона дає розуміння *мети* права. Як згодом пояснив Н. Сімандз, спершу римська, а пізніше англійська правова ментальність пов'язували раніше та пов'язують нині *добро* передусім зі *свободою*, яку наразі в англійській правовій доктрині прийнято розуміти як «незалежність суб'єкта від влади інших» [4, р. 381]. Третю максиму сформулював також давньоримський юрист Ульпіан: «Справедливість – це незмінне і постійне прагнення надавати кожному належне йому право» [5, 1.1.10 pr.]. Вона дає розуміння *інструментального призначення права*. Усі три вищезазначені максими, разом взяті, і є тим «геном спадковості», що відповідає за збереження і наступність ціннісної матриці юридичної професії і підготовки юристів у Великобританії. Родова турбота про споживача юридичних послуг, яка складає сенс існування другої та третьої із вищезазначених максим, і є альфою та омегою цієї ціннісної матриці. Примноження та зміцнення цього сенсу було і залишається основним лейтмотивом розвитку як юридичної професії, так і підготовки юристів у Великобританії.

Так само постійно перебуває у центрі уваги англійської правової традиції і турбота про першу із вищезазначених максим. Періодично боротьба англійського соціуму за збереження свого права опиняється в епіцентрі суспільного буття країни. Найбільш відомими піками цієї боротьби та особливо їх наслідками стали події в Англії 1215 р., які увінчалися появою Великої Хартії Вольностей з виведеним згодом придворним королівським юристом Генрі Бректоном її кредо «право творить короля» [6, р. 94]; Славна революція 1688-1689 рр. і ухвалення у 1689 р. англійським парламентом Біля Прав, який згодом також дістав назву «Великої Хартії англійської свободи» [7, Р. 95]; боротьба англійського суспільства впродовж другої половини ХХ ст. за людські права, що увінчалася прийняттям парламентом Великої Британії у 1998 р. Акту про права людини [8, р. 9]. Якщо спробувати максимально стисло сформулювати квінтесенцію усіх цих актів англійського права, що необхідно зазначити, що у них йдеться про *свободу* і *справедливість* як природній стан англійського суспільства, які потребують постійного їх захисту задля їх повного здійснення.

Таким чином, на нашу думку, вищевикладеного достатньо, щоб побачити у ціннісній матриці юридичної професії у Великобританії системні вияви того «колективного несвідомого», яке Карл Юнг назвав «архетипом». Це «колективне несвідоме» являє собою своєрідну константу вищезазначеної матриці. Можливо, саме воно у сукупності з іншими чинниками стало підставою Борису Джонсону для його

промовистого резюме стосовно того, що «сама ідея Риму досі живе в колективному несвідомому Західної цивілізації» [9, р. 45].

Основу перемінної частини ціннісної матриці юридичної професії у Великобританії наразі стисло та водночас повно репрезентує прийнятий у 2007 році Акт Великобританії «Про правову службу». Ним передбачено вісім «регулятивних цілей» та п'ять «професійних принципів» юридичної професії у Сполученому Королівстві. Обсяг тез не дозволяє розкрити їх та зміст вищезазначеного Закону повністю. Головним його завданням, за задумом законодавця, є те, «щоб регулювання у секторі правових послуг здійснювалося у суспільних інтересах та щоб у його центрі перебували інтереси споживачів» [10].

Підготовка кадрів для розділеної професії у Великобританії. Представники англійської доктрини права нерідко називають юридичну професію у Великобританії «розділеною професією» з огляду на її розгалуженість на різні гілки, основними з яких є баристери і соліситори з їх неоднаковими юридичними статусами та функціональними можливостями. Крім них, до визнаних типів юристів в Англії належать: судові виконавці; ліцензовані юристи, які займаються операціями з нерухомістю; патентні адвокати; нотаріуси.

Вагомою причиною найменування юридичної професії у Великобританії «розділеною професією» є також різні способи отримання професійної кваліфікації. Хоча підготовка до юридичної професії здійснюється в англійських університетах з початку XIII ст., вона уже впродовж багатьох століть має реальну конкуренцію з боку правозастосовних правничих інституцій, передусім судів та адвокатських фірм. До прикладу, впродовж тривалого історичного періоду одним з таких центрів були королівські суди: «Суд королівської лави», «Суд з цивільних справ» та «Суд казначейства». По даний час важливою частиною правової культури Англії є поглиблення фахової підготовки юриста-професіонала шляхом відвідування ним засідань, до прикладу, Верховного Суду, які не тільки зазвичай відкриті, але й відбуваються без вихідних.

Наразі академічну підготовку до юридичної професії можна пройти, як правило, двома способами: 1) особа може отримати кваліфіковану юридичну освіту бакалавра права у визнаному навчальному закладі такої освіти, а після усього пройти обов'язковий курс юридичної практики – однорічний за умови повної зайнятості тільки нею чи дворічний за умови часткової зайнятості юридичною практикою. Такий курс включає і відповідне професійне навчання, яке доповнює опанування навичками юридичної професії; 2) особа може отримати будь-яку іншу вищу освіту, пройти аналогічний попередньому випадку курс обов'язкової юридичної практики, після чого такій особі ще

необхідно успішно скласти загальний професійний іспит з права, який проводиться ліцензованим суб'єктом такої діяльності, для одержання Диплому у галузі права. Наразі такі послуги надають у Сполученому Королівстві півсотні установ, що запобігає можливій бюрократичній волокиті при цьому. Таким чином, очевидно, що англійський підхід до підготовки юристів відзначається відвертим прагматизмом та має сильну практичну складову.

Конкретний зміст кваліфікованої юридичної освіти, про яку йшлося вище стосовно освіти бакалавра права, визначається в Англії відповідним закладом вищої освіти самостійно. При цьому таким закладом мають бути враховані своєрідні «основи правових знань» як ядро академічної складової фахової підготовки. Їх визначають спільно такі регулятивні інституції у сфері юридичної професії, як Комітет стандартів адвокатури, Управління з регулювання діяльності солісіторів та аналогічний орган для баристерів. Наразі вони до основ правових знань відносять: конституційне та адміністративне право; деліктне право; договірне право; право власності; право справедливості та довірчої власності; право Європейського союзу; кримінальне право.

Обов'язковий курс юридичної практики включає наступні змістові блоки: 1) «ключові галузі»; 2) «обов'язкові сфери»; 3) «поширені сфери»; 4) «навички»; 5) «вибіркові сфери». До першого із цих блоків належать: професійна поведінка й етика; практичні навички правових досліджень, інтерв'ювання і консультування; європейське право; податкове право; спадкове право та управління майном. До другого блоку належать: адвокатська діяльність і судова практика; господарське право і практика; право власності і практика. До третього блоку належать: права людини і законодавство про доходи; право ЄС; професійна поведінка й обслуговування клієнтів включно з фінансовими послугами; рахунки солісіторів та бухгалтерські рахунки. До четвертого блоку належать демонстрування вмінь та навичок: адвокатської діяльності, інтерв'ювання і консультування, написання і опрацювання документів, проведення практичних правових досліджень. У межах п'ятого блоку особа-практикант повинна опанувати залежно від можливостей юридичної фірми, на базі якої відбувається юридична практика, три додаткових до вищезазначених сфери юридичної діяльності.

Висновки. У Великобританії склалася та успішно функціонує відкрита, ефективна, саморегулююча система підготовки юристів-професіоналів. Ціннісні витоки цієї системи сягають ще давньоримської правової традиції та ментальності, а наразі набули характеру колективного несвідомого у сфері юридичної діяльності. Основною метою цієї системи є підготовка осіб, що набувають

юридичний фах, до ефективного та результативного захисту прав та розумних потреб споживачів їх послуг, свободи та справедливості кожної особи як засадничих цінностей англійського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Baker J. An Introduction to English Legal History. 4th ed. London, Butterworths, 2000. P. 170–171.
2. Марк Тулій Цицерон. Про державу. Про закони. Про природу Богів / пер. з латин. В. Литвинов. Київ : Основи, 1998. С. 48.
3. Ross A. On Law and Justice. London, 1958. P. 32.
4. Simmonds N.E. Freedom, Law and Naked Violence. *University of Toronto Law Journal*. 2009. № 59. P. 381.
5. The Digest of Justinian, Volume 1 Revised Edition. *University of Pennsylvania Press*. 2009. 1.1.10 pr.
6. Geoffrey de Q. Walker. The Rule of Law: Foundation of Constitutional Democracy. Melbourne : Melbourne University Press, 1989. P. 94.
7. Nwachukwu S. S. Iwe. The History and Contents of Human Rights: A Study of the History and Interpretation of Human Rights. New York [u.a.] : Lang, 1986. P. 95.
8. Human Rights and the Courts: bringing justice home / Paul Ashcroft ... [et al.] ; with foreword by Lord Irvine of Lairg, Lord Chancellor ; edited by Bryan Gibson. Winchester : Waterside Press, 1999. P. 9.
9. Boris Johnson. The Dream of Rome. Harper Perennial. 2007. P. 45.
10. Legal Services Act 2007. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2007/29/contents>